

3. Огієнко В.І. Інтернет-банкінг як перспективний напрям розвитку ринку фінансових послуг / В.І. Огієнко // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua>.
4. Чуб О. Розвиток Інтернет-банкінгу в глобальному середовищі / О. Чуб // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua>.
5. Гайдай І.Ю. Зарубіжний досвід упровадження Інтернет-банкінгу та перспективи його використання в Україні / І.Ю. Гайдай // Вісник ДонУЕП. – 2011. – № 1. – С. 178 – 182. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.qualisteam.com
6. Страхарчук А.Я. Інформаційні системи і технології в банках: [навч. посібник] / А.Я. Страхарчук, В.П. Страхарчук. – К.: Знання, 2010. – 515с.
8. Кравець В.Т. Інтернет-платежі в системі безготівкових розрахунків / В.Т. Кравець // Вісник Національного банку України. – 2009. – № 11. – С. 21-23.
9. MForum Analytics [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mforum.ru>
10. Новинки на ринку банківських послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tristar.com.ua/>
11. Зайцев О. Растущий потенциал онлайн-банков / О. Зайцев // Банковская практика за рубежом. – 2012. – № 2 С. 40- 46.

Сербина О.Г., Загузова Е.М.

Днепропетровская государственная финансовая академия

ИНТЕРНЕТ-БАНКИНГ: УКРАИНСКАЯ ПРАКТИКА И МИРОВОЙ ОПЫТ

Аннотация

В статье рассматривается сущность, особенности и назначение Интернет-банкинга. Исследован мировой опыт внедрения услуг интернет-банкинга, выявлены возможности и перспективы его развития в Украине. Проанализирован рынок отечественных интернет-услуг банков и выявлены основные проблемы, которые тормозят его развитие.

Ключевые слова: банковское обслуживание, банковские услуги, интернет-банкинг, банковские операции.

Serbyna O.G., Zaguzova O.M.

Dnipropetrovsk State Finance Academy

INTERNET BANKING: UKRAINIAN PRACTICE AND WORLD EXPERIENCE

Summary

The article examines the nature, characteristics and purpose of Internet banking. Studied the world experience of introduction of the services of Internet banking, identification of opportunities and prospects of its development in Ukraine. Analyzed the domestic market of Internet services of banks, and the main problems that hinder its development.

Keywords: banking, banking services, Internet banking, banking.

УДК 336:005.584.1

СТАНОВЛЕННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ В УКРАЇНІ

Сербина О.Г., Минакова К.С.

Дніпропетровська державна фінансова академія

Досліджено історичні аспекти формування системи фінансового моніторингу в Україні. Виявлені ключові фактори, які вплинули на формування системи фінансового моніторингу. Окреслені основні проблеми, на які слід звернути увагу при удосконаленні системи фінансового моніторингу.

Ключові слова: фінансовий моніторинг, Міжнародна організація з боротьби з відмиванням грошей, легалізація доходів, отриманих злочинним шляхом, банки, фінансова система.

Постановка проблеми. Розвиток ринкових відносин, спрощення розрахунків між різними країнами, а також впровадження у процеси розрахунків нових інформаційних технологій призводить до підвищення ризику використання фінансових установ у процесі легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом.

Доходи, отримані злочинним шляхом є однією з головних основ корупції, організованої злочинності і тероризму, а отже і розвитку тіньового сектору економіки. Важливим аспектом ефективності запобігання легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, є створення державної системи нагляду

та контролю за здійсненням фінансових операцій та розрахунків між суб'єктами господарювання, населення, а також органами державної та місцевої влади.

В Україні особливостями формування системи фінансового моніторингу є: високий ступінь тінізації економіки, корупція, нерозвиненість фінансового ринку, дублювання повноважень різними органами й відомствами, низька автоматизованість та обмін інформацією, недосконалість законодавчого й організаційного забезпечення. Все це суттєво впливає на ефективність координації діяльності суб'єктів фінансового моніторингу, а імплементація світових

стандартів і практики протидії легалізації доходів не має практичного інструментарію реалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми та перспективи розвитку системи фінансового моніторингу в Україні окреслені в працях таких вчених, як: Василик О.Д., Дзедзик І.Б., Дмитров С.О., Єрмоленко О.А. [2], Колдовський М.В. [3], Куришко О.О. [4], Литвиненко А. Н., Петрук О.М. [5], Римарук О.І. [7], Росоляк О.Б. [6].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Враховуючи світовий досвід у сфері протидії легалізації доходів, необхідно звернути увагу на високі політичні ризики та загрози об'єктивній і неупередженій діяльності системи фінансового моніторингу в Україні, зокрема на високий рівень коруптованості економіки. З одного боку, вони призводять до формування доходів, які мають не законне походження, а з іншого – формують перешкоди для проведення фінансового моніторингу щодо осіб, які здійснюють легалізацію злочинних доходів.

Мета статті. Головною метою даної роботи є висвітлення основних етапів створення системи фінансового моніторингу в Україні, а також перспективи її розвитку.

Виклад основного матеріалу. Для України проблема відмивання коштів, отриманих злочинним шляхом, набула особливого загострення з переходом до ринкових відносин [3, с. 352], тому з'явилася потреба у введенні нового механізму нагляду та контролю за грошовими потоками та фінансовими операціями фізичних і юридичних осіб, як зі сторони держави, так і зі сторони окремої фінансової установи.

Становлення системи фінансового моніторингу в Україні почалося з прийняття Закону «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, отриманих злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму» 28 листопада 2002 року. Передумовами введення цього закону стали події 11 вересня 2001 року в США, коли проблема боротьби з легалізацією кримінальних доходів та фінансуванням тероризму набула особливої актуальності. В цьому аспекті підвищення вимог Міжнародної організації з боротьби з відмиванням грошей (Financial Action Task Force, FATF), Світового банку та Міжнародного валютного фонду стали цілком правомірним наслідком консолідації зусиль світової спільноти в напрямку запобігання та протидії цим суспільно-небезпечним явищам [7].

У зв'язку з великою часткою тіньового сектору економіки та недостатньою боротьбою з відмиванням коштів, отриманих злочинним шляхом, Україну було включено до списку країн з високим рівнем криміналізації економіки, які несуть потенційну загрозу світовому співтовариству [7]. Це зумовило введення низки санкцій проти України, які суттєво уповільнили, а в деяких випадках унеможливили рух коштів за багатьма зовнішньоекономічними контрактами. В такій ситуації уряд країни був змушений негайно впроваджувати невідкладні заходи, які сприяли б усуненню даної ситуації. Такими заходами, відповідно до рекомендацій міжнародної групи FATF стали:

1) прийняття Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму» від 28.11.2002 р.;

2) прийняття спільної постанови Кабінету Міністрів України та Національного банку України «Про Сорок рекомендацій Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF)» від 28.08.2001 р.;

3) прийняття постанови Правління Національного банку України «Про схвалення Методичних рекомендацій з питань розроблення банками України програм з метою протидії легалізації (відмиванню) грошей, отриманих злочинним шляхом» від 30.04.2002 р.;

4) прийняття постанови Правління Національного банку України «Про затвердження Положення про здійснення банками фінансового моніторингу» від 14.05.2003 р. [5, с. 291].

5) створення уповноваженого органу з питань фінансового моніторингу – Державного комітету фінансового моніторингу України (ДКФМУ) 2004-2005 роки.

Таким чином, Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму» створено національну систему фінансового моніторингу яка складається з двох рівнів: державного та первинного (на рівні окремого суб'єкта господарювання). Також цим Законом передбачено створення спеціально уповноваженого органу з питань фінансового моніторингу до основних функцій якого відноситься:

– реалізація державної політики у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, а також внесення пропозицій щодо її формування;

– збирання, оброблення та аналіз інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, інші фінансові операції або інформація, що може бути пов'язана з підозрою у легалізації (відмиванні) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванні тероризму;

– створення та забезпечення функціонування єдиної державної інформаційної системи у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму [2, с. 24].

Протягом 2002-2004 рр., експерти Міжнародної організації з боротьби з відмиванням грошей, отриманих злочинним шляхом пильно стежили за змінами, які відбувались в Україні у сфері створення системи фінансового моніторингу. Тому на черговій сесії FATF, котра почала свою роботу в Парижі 25 лютого 2004 року, було прийнято рішення про виключення України зі списку країн, що не сприяють боротьбі з відмиванням доходів, отриманих злочинним шляхом та скасування санкцій з боку держав-членів FATF.

Для цього було заслухано доповіді комісії експертів, які дали позитивну оцінку діям українського уряду та парламенту щодо контролю за фінансовими потоками в національній банківській і страховій системах. Фактично усі заявлені до України претензії було знято, а нові не з'явилися.

Слід зазначити, що у лютому 2010 р. Україна потрапила в новий список FATF, який пов'язаний з моніторингом процесу боротьби з відмиванням грошей і протидії фінансуванню тероризму, а щодо українських фінансових установ знову стали застосовуватися різні дискримінаційні заходи [2, с. 25]. Передумовами цього стали посилення дії світової фінансової кризи та зміна політичного режиму країни.

Новим урядом протягом 2010-2011 рр. було проведено ряд змін у законодавстві щодо протидії легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом або фінансуванню тероризму. До таких змін віднесемо:

– реорганізацію ДКФМУ у Державну службу фінансового моніторингу України (ДСФМУ);

– введення у дію Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо

інсайдерської інформації», Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо арешту активів, що пов'язані з фінансуванням тероризму та стосуються фінансових операцій, зупинених відповідно до рішення, прийнятого на підставі резолюцій Ради Безпеки ООН, та визначення порядку доступу до таких активів»;

– внесення змін до вже існуючого Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму», які були затверджені ВРУ на початку 2011 року та невідкладно реалізовані суб'єктами фінансового моніторингу [7].

Внесеними змінами до цього Закону, було запроваджено належну ідентифікацію споживачів фінансових послуг, виявлення інформації про належність клієнтів-фізичних осіб до публічних діячів іноземних держав або до пов'язаних з ними осіб тощо.

Тому логічним результатом спільних зусиль Державної служби фінансового моніторингу та Національного банку України, а також інших органів державної влади стало прийняте 28 жовтня 2011 року рішення FATF про виключення України зі списку щодо моніторингу процесу боротьби з відмиванням грошей і протидії фінансуванню тероризму, що свідчило про зміцнення довіри до держави з боку міжнародної спільноти і полегшення умов роботи українських банків на світовому фінансовому ринку.

Адаптація законодавства України до міжнародних стандартів продовжувалась і надалі. Як наслідок, 31 січня 2011 року була прийнята Постанова НБУ «Про внесення змін до Положення про здійснення банками фінансового моніторингу», якою, передбачено відповідні вимоги щодо внутрішніх процедур і документів банків з питань фінансового моніторингу, у тому числі до електронних анкет за спеціально розробленими формами. На сьогоднішній день, Україна є учасником боротьби з легалізацією доходів та фінансуванням тероризму. З цим пов'язано прийняття ряду нормативних документів, що дозволяють уникнути санкцій з боку країн, які активно борються з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом.

Експерти ДСФМ України на постійній основі приймають участь та представляють інтереси України на Пленарних засіданнях Комітету MONEYVAL (Експертна група ради Європи по оцінці заходів боротьби з відмиванням коштів, отриманих злочинним шляхом), залучаються до типологічних досліджень та взаємних оцінок країн-членів Комітету. Держфінмоніторинг України також регулярно приймає участь у заходах, організованих Групою з розробки фінансових заходів протидії відмивання коштів [5, с. 291-292].

Проте, система фінансового моніторингу України є недосконалою і має ряд неточностей. Так, на-

приклад, існують деякі прогалини щодо визначення кількісних показників, передбачених в ознаках фінансових операцій, що підлягають внутрішньому фінансовому моніторингу. Зокрема, у практиці, що склалася, суб'єкти первинного фінансового моніторингу (банки) на власний розсуд визначають деякі кількісні показники, що стосуються здійснення фінансових операцій (наприклад, таких як «істотне збільшення залишку на рахунку», «істотне збільшення частки готівки», «регулярне здійснення зарахування на рахунок», «значна кількість платежів від фізичних осіб», «великий пакет акцій» тощо).

Не є вичерпним також перелік операцій, що підлягають внутрішньому фінансовому моніторингу. Згідно статті 16 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму» фінансова операція підлягає внутрішньобанківському фінансовому моніторингу у разі, коли у суб'єкта виникають підстави вважати, що дана операція проводиться з метою легалізації доходів або фінансування тероризму. У зв'язку з цим заслуговує на увагу необхідність встановлення додаткових ознак операцій, окрім тих, що зазначені законом [6, с. 32].

Слід звернути увагу на те що, у світлі останніх подій, які сьогодні відбуваються в державі, можна стверджувати, що вірогідність потрапити до нового списку FATF є дуже великою для України, а введення санкцій з боку провідних країн світу значно загострять і без того складну ситуацію у країні.

Висновки. Таким чином, на сьогоднішній день в Україні сформована дворівнева система фінансового моніторингу, яка функціонує на основі вітчизняного законодавства та міжнародних норм у сфері протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом або фінансуванню тероризму.

В цілому, нормативно-правове підґрунтя функціонування системи фінансового моніторингу є сформованим і відповідає міжнародним стандартам. Проте ми виявили ряд її елементів, які потребують подальшого вдосконалення.

Можна запропонувати такі пропозиції щодо подальшого розвитку системи фінансового моніторингу України:

- внесення уточнень щодо визначення ознак фінансових операцій, які підлягають фінансовому моніторингу та їхніх кількісних показників;
- підвищення ефективності взаємодії Державної служби фінансового моніторингу України з інститутами первинного моніторингу, насамперед банківськими і з правоохоронними органами;
- удосконалення та адаптації законодавства України до світових стандартів, які постійно змінюються.

Список літератури:

1. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом»: Закон України від 28.11.2002 №249-IV // zakon1.rada.gov.ua.
2. Єрмоленко О.А., Лисьонкова Н.М., Фінансовий моніторинг в Україні / О.А. Єрмоленко, Н.М. Лисьонкова // Вісник економіки транспорту та промисловості. – 2012. – № 37. – С. 23-26.
3. Колдовський М. В. Правовий аспект фінансового моніторингу комерційного банку / Колдовський М. В. // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. – 2007. – №19. – С. 352-357.
4. Куришко О.О. Особливості розвитку системи фінансового моніторингу в Україні / О.О. Куришко // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 1. – С. 267-275.
5. Петрук О.М., Левківська К.Д. Особливості розвитку системи фінансового моніторингу / О.М. Петрук, К.Д. Левківська // Вісник ЖДТУ. – 2013. – № 2. – С. 288-292.
6. Росоляк О.Б. Фінансовий моніторинг: історія розвитку та досвід запровадження в Україні / О.Б. Росоляк // Фінансове право. – 2005. – № 11. – С. 33-32.
7. Рымарук А.И. Отмывание грязных денег: международные и национальные системы противодействия [Текст] / Рымарук А.И., Лысенков Ю.М., Капустин В.В. – К. : ТОВ «Юстініан», 2008. – 544 с.

Сербина О.Г., Минакова К.С.

Днепропетровская государственная финансовая академия

СТАНОВЛЕНИЕ СИСТЕМЫ ФИНАНСОВОГО МОНИТОРИНГА В УКРАИНЕ

Аннотация

Исследованы исторические аспекты формирования системы финансового мониторинга в Украине. Выявлены ключевые факторы, которые повлияли на формирование системы финансового мониторинга. Обозначены основные проблемы, на которые следует обратить внимание при усовершенствовании системы финансового мониторинга.

Ключевые слова: финансовый мониторинг, Международная организация по борьбе с отмыванием денег, легализация доходов, полученных преступным путем, банки, финансовая система.

Serbyna O.G., Mynakova K.S.

Dnipropetrovs'k State Finance Academy

FORMATION OF A SYSTEM OF FINANCIAL MONITORING IN UKRAINE

Summary

Researched historical aspects of formation of system of financial monitoring in Ukraine. Identify key factors that influenced the formation of the system of financial monitoring. The main problems, that should be paid attention to improve the system of financial monitoring.

Keywords: financial monitoring, the international organization for combating money laundering, legalization of illegally received incomes, banks, financial system.

УДК 336.225.6

НАЛОГОВАЯ ДИСЦИПЛИНА КАК ФАКТОР НАЛОГОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ РЕГИОНА

Сушкова Е.Е.

Национальная академия природоохранного и курортного строительства

В статье приведены результаты исследования сущности налоговой дисциплины и ее роли в обеспечении налоговой безопасности региона. Выявлены и классифицированы факторы, которые оказывают влияние на уровень налоговой дисциплины в регионе. Приведены методы налогового регулирования, направленные на обеспечение высокого уровня налоговой дисциплины.

Ключевые слова: налоговая культура, налоговая дисциплина, регион, ме-стные бюджеты, налоговая безопасность региона.

Постановка проблемы в общем виде. Одной из наиболее актуальных проблем современного этапа развития экономики Украины является совершенствование налоговой системы с целью адаптации ее к быстро меняющимся социально-экономическим условиям и все возрастающим потребностям бюджета. При этом, учитывая роль налоговой системы в финансовом обеспечении бюджетов всех уровней и регулировании развития экономики страны и ее регионов, необоснованные и непродуманные управленческие решения в сфере налогообложения могут повлечь за собой катастрофические последствия, которые могут стать угрозой для динамичного развития социально-экономической системы. В данном контексте важное значение приобретает обеспечение на достаточном уровне налоговой безопасности региона.

Анализ последних исследований и публикаций позволил сделать вывод, что вопросам финансового обеспечения органов местного самоуправления уделяется много внимания как со стороны отечественных, так и зарубежных ученых. При этом отмечается, что финансовая устойчивость местных бюджетов и их защищенность от негативного воздействия экономических процессов характеризуется понятием «финансовая безопасность». Исследо-

ванию проблем финансовой и в частности налоговой безопасности, выявлению факторов рисков и угроз реализации финансовой политики государства, разработке мер по их нивелированию посвящены работы многих отечественных и зарубежных ученых А.И. Барановского, И.Ф. Бенько, Э.С. Варналия, В.М. Гейца, Н.Н. Ермошенко, Г.В. Задорожного, П.В. Мельника, В.В. Мунтияна, Л.М. Петренко, В.В. Петрушевской, А.И. Сухорукова, Л.Л. Тарангул, В.Т. Шлемко и др. При этом в научных работах налоговая дисциплина рассматривается как составная часть налоговой культуры, а также как один из факторов увеличения налоговых поступлений в бюджеты всех уровней.

Однако, несмотря на значительное количество научных работ в данной сфере, ряд проблем остается нерешенным, а именно требует дальнейшего исследования роли налоговой культуры, и в частности налоговой дисциплины в обеспечении налоговой безопасности региона и финансовой устойчивости местных бюджетов, принципов формирования и направлений развития налоговой культуры экономических субъектов, а также морально-этической и психологической составляющей налоговой дисциплины.

Целью статьи является изучить сущность и роль налоговой дисциплины в обеспечении налого-